Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Eduskunta
Talousvaliokunta

4.9.2023
Asiantuntijalausunto

U 10/2023 vp, Asiantuntijakuuleminen 8.9.2023

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta komission asetukseksi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta yleisiin taloudellisiin tarkoituksiin liittyviä palveluja tuottaville yrityksille myönnettävään vähämerkityksiseen tukeen (SGEI de minimis -asetus)

Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen (jatkossa SEUT) 107–108 artiklojen mukaan EU:n valtiontukisääntely kuuluu unionin toimivaltaan. Sääntelyn tavoitteena on taata EU:ssa toimiville yrityksille tasapuoliset kilpailuolosuhteet ja minimoida jäsenvaltioiden välistä tukikilpailua. EU:n valtiontukivalvonnan perusperiaate on, että tuista tulee tehdä ilmoitus Euroopan komissiolle. Komissiolle tehtävään ennakkoilmoitusvelvollisuuteen yhtenä poikkeuksena on komission asetus (EU) N:o 360/2012 (ns. SGEI de minimis –asetus).

Komissio on ehdottanut SGEI de minimis –asetuksen muutosta, joka sisältäisi kaksi merkittävää uudistusta: 1) asetuksen mukaisen enimmäismäärän korotuksen sekä 2) pakollisen keskusrekisterin käyttöönoton. Komission ehdotus perustuu valtiontukisääntöjen toimivuustarkastukseen, jonka tarkoituksena oli arvioida voimassa olevien valtiontukisääntöjen vaikuttavuutta ja tehokkuutta säännöille vuonna 2012 asetettujen tavoitteiden näkökulmasta.

Komission julkaisi ensimmäisen asetusluonnoksen 19.4.2023. Suomen kommentit ensimmäisestä asetusluonnoksesta toimitettiin virallisen kuulemisen aikana 19.04.-01.06.2023. Asetusluonnoksesta järjestettiin jäsenvaltioiden ja komission välinen puhelinkokous 24.5.2023. Ensimmäisestä asetusluonnoksesta saadun palautteen perusteella komissio julkaisi toisen asetusluonnoksen 4.8.2023. Toisessa asetusluonnoksessa SGEI de minimis –tuen enimmäismäärää on korotettu verrattuna komission ensimmäiseen asetusluonnokseen. Lisäksi ensimmäisessä asetusluonnoksessa ehdotetun kansallisen tai EU-tason keskusrekisterin perustamisen määräaikaa on pidennetty kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen.

Komissiolla on yksinomainen toimivalta antaa muutosehdotuksen mukainen säädös. Komissio kuitenkin huomioi lopullisessa tekstissä jäsenmaiden esittämiä näkemyksiä tarpeellisista tarkennuksista. Kansallisesti asiaa on valmisteltu yhdessä eri hallinnonalojen kanssa. Komission ensimmäistä asetusluonnosta ja luonnosta U-kirjelmäksi (U 10/2023 vp) on käsitelty EU12 kilpailu-, valtiontuki- ja hankintajaoston kirjallisessa menettelyssä 5.5.-12.5.2023. Komission toinen asetusluonnos on ollut EU12 kilpailu-, valtiontuki- ja hankintajaoston kirjallisessa käsittelyssä 8.-21.8.2023. U-jatkokirjelmä on ollut EU12 kilpailu-, valtiontuki- ja hankintajaoston kirjallisessa käsittelyssä 21.-23.8.2023.

Keskeiset muutokset

Ehdotuksen keskeisimmät muutokset koskevat SGEI de minimis -asetuksen mukaisen enimmäismäärän korotusta sekä keskusrekisterin perustamista. Komission ehdotuksen mukaan asetus astuisi voimaan 1.1.2024. Nykyisen voimassa olevan SGEI de minimis -asetuksen voimassaolo päättyy 31.12.2023.

Enimmäismäärien korotus

Merkittävänä muutoksena asetusluonnoksessa komissio ehdottaa korotettavaksi jäsenvaltiossa yhdelle taloudellisia palveluita tuottavalle yritykselle kolmen vuoden aikana myönnettävän vähämerkityksisen tuen enimmäismäärä 700 000 euroon nykyisestä 500 000 eurosta. Tämä korotus kuvastaa komission mukaan SGEI de minimis -asetuksen voimaantulon jälkeen tapahtunutta inflaatiokehitystä ja todennäköistä arvioitua kehitystä SGEI de minimis -asetuksen voimassaoloaikana vuoden 2030 loppuun asti.

Kansallisen tai EU:n tason keskusrekisterin perustaminen

Toinen keskeinen ehdotus asetusluonnoksessa on komission ehdotus kansallisen tai EU:n tason keskusrekisterin perustamisesta tuen enimmäismäärän seurantaa varten. Komission mukaan jäsenvaltioilta olisi edellytettävä myönnetyn tuen valvontaa sen varmistamiseksi, että asetuksen mukaista enimmäismäärää ei ylitetä ja että tuen kasautumista koskevia sääntöjä noudatetaan. Noudattaakseen tätä velvoitetta jäsenvaltioiden olisi tarjottava täydelliset tiedot myönnetystä tuesta unionin tai kansallisen tason rekisterissä ja tarkistettava, ettei mahdollinen uusi tuki johda enimmäismäärän ylittymiseen. Asetusluonnos jättää jäsenvaltioille harkintavallan sen suhteen, kumpi rekisteri otetaan käyttöön. Asetusluonnoksen mukaan ehdotettu keskusrekisteri on perustettava kahden vuoden kuluessa asetuksen voimaantulosta, joka on ehdotuksen mukaan 1.1.2024.

Vaikutukset Suomeen

Keskusrekisterin perustaminen

Komission ehdotuksen mukaisen kansallisen keskusrekisterin perustaminen voitaisiin toteuttaa laajentamalla olemassa olevaa yrityspalveluiden asiakastietojärjestelmää (yritystukirekisteri) kaikkiin de minimis ja SGEI de minimis -tukia myöntäviin toimijoihin. Yritystukirekisterin laajentaminen aiheuttaisi kehittämiskustannuksia valtiolle, joka vastaa rekisteristä. Yritystukirekisterin kehittämiskustannusten ohella järjestelmän ylläpitäminen sekä neuvonta aiheuttavat kustannuksia. EU:n tason keskusrekisterin käyttäminen taas vaatisi tukia myöntäviltä viranomaisilta lisätyötä uuden järjestelmän käyttämisestä.

Keskusrekisteriä koskevan ehdotuksen voidaan arvioida pienentävän jonkin verran yritysten ja tukiviranomaisten hallinnollista taakkaa, sillä viranomaiset valvoisivat tukikumulaatiota keskusrekisterin avulla. Keskusrekisteriin perustuva kumulaatiovalvonta kohtelisi kaikkia yrityksiä tasapuolisesti ja parantaisi siten yritysten oikeusturvaa. Rekisterillä voidaan lisäksi arvioida olevan myönteisiä vaikutuksia valtiontukien kilpailuvaikutusten näkökulmasta, sillä keskusrekisterin avulla riski SGEI de minimis ja de minimis -asetusten mukaisten enimmäismäärien ylittävien tukien myöntämiseen minimoitaisiin. Ehdotus parantaisi kaikkien tukia myöntävien viranomaisten oikeusvarmuutta, kun vastuu tukien sääntöjen mukaisuudesta ei enää olisi tukea saavan yrityksen ilmoituksen varassa.

Enimmäismäärän korotus

Ehdotuksella korotetaan asetuksen mukaisen tuen enimmäismäärää, mutta tällä ei ole vaikutuksia kansallisiin tukimäärärahoihin tai niiden jakautumiseen. Käytännössä ehdotus tarkoittaa ainoastaan, että Suomessa voitaisiin myöntää jatkossa SGEI-palveluita tuottaville yrityksille vähämerkityksellistä tukea 700 000 euroa yritystä kohden verrattuna nykyiseen 500 000 euroon. Ehdotus voi joustavoittaa valtiontukien myöntämistä kansallisesti joissain tilanteissa. SGEI de minimis -asetusta on kuitenkin hyödynnetty Suomessa vielä hyvin vähän, joten komission ehdotuksen vaikutukset koskettaisivat vain yksittäisiä tukia ja tukijärjestelmiä.

Valtioneuvoston kanta

Valtioneuvoston U-kirjelmässä U 10/2023 vp esitettyjä kantoja täsmennettiin U-jatkokirjelmässä seuraavasti:

Tuen enimmäismäärien korotus

SGEI de minimis –tuen yleisen yrityskohtaisen enimmäisrajan nosto 700 000 euroon nykyisestä 500 000 eurosta ja aiemmin ehdotetusta 650 000 eurosta on valtioneuvoston näkemyksen mukaan edelleen lähtökohtaisesti perusteltua inflaatiokehityksen johdosta. Tuen yrityskohtaisen kumulaatioperusteen ehdotettu muuttaminen kolmesta verovuodesta kolmeen vuoteen on kannatettavaa kumuloitumisen tarkastelun helpottamiseksi.

Kansallisen tai EU-tason keskusrekisterin perustaminen

Valtioneuvosto kannattaa keskusrekisterin perustamiseen annettavan siirtymäajan pidennystä kuudesta kuukaudesta kahteen vuoteen. Pidennetty siirtymäaika mahdollistaa riittävän ajan tarvittaville kansallisille täytäntöönpanotoimille.

Asetusluonnoksen ehdotus jäsenmaiden päätäntävallasta alle 1000 euron SGEI de minimis ja de minimis –tukien rajaamisesta pois rekisteristä on valtioneuvoston näkemyksen mukaan ymmärrettävää hallinnollisen taakan rajauksen näkökulmasta.

Lisätiedot:
Erityisasiantuntija Elisa Fagerström, p. +358 295 047 064